

de blauwe klauwier

JAARGANG 13 NR 4

DE BLAUWE KLAUWIER is een uitgave van VOGELWERKGROEP DE KEMPEN, en verschijnt 4 - 5 keer per jaar.

LOSSE ABONNEMENTEN zijn verkrijgbaar door storting van f26,50 op bankrekeningnummer 122716337 van de Rabobank Hoogeloon, ten name van Vogelwerkgroep de Kempen onder vermelding van "abonnement Blauwe Klauwier". Het gironummer van de Rabobank Hoogeloon is 1118489. De portokosten zijn in de prijs inbegrepen.

DE REDACTIE bestaat uit: Jack Bos, Fred Geven, Lex Peeters en Jan Wouters. Het redactie-adres is: De Braken 11, 5541 AC Reusel

VOGELWERKGROEP "DE KEMPEN": beoogt hoofdzakelijk bezig te zijn met vogelstudie en natuureducatie, in het algemeen gericht op de Kempen. Dit ten einde vogels te beschermen en de kennis op het ornithologisch vlak te vergroten. Bovendien om de belangrijkste vogelgebieden te kunnen beschermen en eventueel te beheren. Hiernaast kunnen andere activiteiten plaats vinden, indien die leiden tot algemene natuurbescherming, natuurbeheer, natuurstudie en natuur-educatie.

LIDMAATSCHAP is te verkrijgen door storting van f45,-- of f35,-- (studenten) op bankrekeningnummer 122716337 van de Rabobank Hoogeloon, ten name van Vogelwerkgroep de Kempen, onder vermelding van "lidmaatschap Vogelwerkgroep". Het gironummer van de Rabobank Hoogeloon is 1118489.

De contributie kan ook gestort worden op giro 5552526 ten name van G. Sanders, J.Goossensstraat 33 te Hoogeloon onder vermelding van "lidmaatschap Vogelwerkgroep".

Gezinsleden betalen f22,50.

ALLE POST, gericht aan Vogelwerkgroep "De Kempen" kan geadresseerd worden aan de secretaris: Renée Loos, Lensheuvel 37, 5541 BA Reusel, tel. 04976-3049.

HET DIA-ARCHIEF wordt beheerd door: Wim de Kroon, Kuikseindse weg 6, 5091 TD Middelbeers, tel. 04244-2329.

NIETS UIT DE BLAUWE KLAUWIER MAG WORDEN OVERGENOMEN, ZONDER VOORAF VERKREGEN SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE REDACTIE!

BOB sprak met ALBERT.

De laatste keer dat de rubriek: "... sprak met ..." in de Blauwe Klauwier stond, was in jaargang 12 no. 2. Toen werd ondergetekende geïnterviewd door Fred Geven, die mij had doen beloven om ook iemand te gaan interviewen binnen de V.W.G. Helaas heb ik niet à la minute die belofte ingelost. Het is Jan Wouters geweest die mij diverse keren heeft herinnerd aan mijn belofte, iemand voor deze rubriek te vragen. Ik heb Albert Vrijaldenhoven bereid gevonden om aan deze vervolgsérie mee te werken en Albert kent de consequentie van het "ondervraagd" worden.

Albert Vrijaldenhoven dus.

Hij werd geboren op 17 mei 1947 in het schone Brabantse dorp Nuenen-Gerwen-Nederwetten. Hier heeft hij zijn jeugd doorgebracht tot aan de 2e klas van de lagere school. Toen al ging hij met zijn broers naar de bossen, niet om te vogelen maar om kattedekwaad uit te halen.

Een fragment dat hem uit deze periode is bijgebleven, is het volgende. Hij werd achterna gezeten door een oud lelijk mannetje. Wat was het geval? Dat manneke lag onder een boom te slapen. Ze hadden hem wakker gemaakt en begonnen meteen te schelden. De man echter werd kwaad en liep op hen af, en Albert en z'n broers zetten het op een lopen. Albert zag ergens een schuine boom staan en dacht: dit is mijn kans, ik klim erin. Maar dat oude manneke klom de boom ook in en Albert kneep hem als een oude dief. Zijn broers die zagen wat er aan de hand was, kwamen hem te hulp en begonnen met van alles naar die man te gooien, zoals stokken, takken, krutjes en wat dies meer zij. De man was hier niet tegen opgewassen en droop af.

Toen hij de 2e klas doorlopen had, verhuisde de familie Vrijaldenhoven naar Nuenen, van Gerwen-Nederwetten dus. Ook hier boeide de natuur hem en bracht hij vele uren door in het Nuenens Broek. Ook was hij hier vaak te vinden bij

het Kamerven. Hij weet zich te herinneren dat hij daarin een keer gewassen is door zijn vader en dat hij er veel smeriger uitkwam dan dat hij erin ging. Dit tot grote woede van zijn moeder. Maar al met al was dit een hele belevenis.

Zwemmen

Wat hem ook nog te binnen schiet uit zijn jeugd is het leren zwemmen in de stad van Gerwen in het kanaal. Eerst voorzichtig tot aan de balk, want daar kon je nog staan, daarna erover naar het diepere gedeelte. Wanneer hij daar dan zwom of liever spartelde dan deed zijn vader hem een lang touw om zijn middel en zo leerde hij zwemmen.

Hij is getrouwd met Finy en woont samen met haar en hun twee kinderen: Joris en Marieken al ruim 12½ jaar in Veldhoven aan de Broekweg. Hij is werkzaam bij de D.A.F. en in 1986 mocht hij het 12½ jarig jubileum vieren van zijn trouwe dienst.

Een van de hobby's buiten het vogelen om is timmeren. Geef hem een hamer, een paar spijkers en wat hout en hij maakt er iets van, zoals panelen, deuren, enz. Hij is een handige knutselaar waar diverse tentoonstellingen van de V.W.G. profijt van gehad hebben.

Op het gebied van de lichte muziek kan hij zich helemaal terugvinden in de wereld van

de soul. Zangers zoals Otis Redding, Percy Sledge, Wilson Pickett om er zomaar een paar te noemen, behoorden tot zijn favorieten. Maar vooral Sam & Dave dat was het einde. In afgelegen kroegen in Gemert en Uden, goed donker, waar het fijn "zwemmen" was, daar kon je hem vinden. Klassiek heeft niet bepaald zijn voorkeur, maar een populair stuk als de Bolero van Ravel, dat staat hem aan. Nee, van het zwaardere genre daar moet hij niets van hebben. Hij danst en springt graag, dat hebben we mee kunnen maken tijdens de jaarvergaderingen en op Cap Gris Nez met het lied "Comment ça va ?".

Nieuwkomers

Albert is bij de vogelwerkgroep terecht gekomen via een tentoonstelling in het Oude Slot. Hij had er toen al veel over gehoord via Jacques van Kessel. De nieuwsgierigheid werd groter, de eerste stap in die richting gezet en sindsdien is hij een actief lid. Dat is intussen nu al zo'n acht jaar geleden. Hij heeft er zich als het ware tussen gedrongen, tussen de groep die er was. Je moet laten merken dat je er bent. Haal je het niet, dan wordt je "eruit gegooid". Je moet mee blijven grabbelen, ze moeten je leren kennen en waarderen, dat is zijn visie.

Dit jaar heeft hij zich sterk gemaakt voor de nieuwkomers binnen de V.W.G. Hij nodigde de nieuwe proefleden bij hem thuis en met anderen hield hij dan een praatje over het reilen en zeilen van de vogelwerkgroep. Als reden geeft hij op dat de nieuwkomers anders veel te lang moeten meelopen voordat ze in de gaten hebben wat er gebeurt. Hij heeft zich bereid verklaard om ook in 1988 de nieuwkomers op deze wijze te verwelkomen. Echter

dit wordt dan pas maart/april/mei.

Héél werk

Hij vindt dat er véél kwaliteit binnen de V.W.G. aanwezig is op allerlei terrein. Hij denkt dat eenieder op zijn eigen wijze zich voor de vogelwerkgroep nuttig maken kan. Dit gebeurt al op diverse plaatsen, maar toch vindt hij dat er van enkelen weinig uitgaat. Bij dit laatste bedoelt hij te zeggen dat de aanwezige kwaliteiten niet benut worden.

Verder vindt hij dat iedereen zich moet houden aan gemaakte afspraken. Wanneer je jezelf opgeeft om een bepaald gebied te gaan inventariseren, dan moet je dat ook doen en niet half. Héél werk moet er afgeleverd worden. Je levert jouw waarnemingen en andere gegevens in vóór erom gevraagd wordt. Je zet je in voor hetgeen je beloofd hebt, je maakt af wat je beloofd hebt en nog goed ook !!!

Gezelligheid

Hij zou graag zien dat de vergaderruimte waar we nu in zitten, weer geruild kan worden voor het Oude Slot zelf. In het Slot was het altijd gezellig en knus. Het schoollokaaltje daarentegen is maar een saaie bedoening zonder sfeer.

Gezelligheid mag best voorop staan in de V.W.G., een specifieke vogelaar is hij niet. Ook heeft hij geen uitgesproken voorkeur voor een bepaalde vogel, hij vindt ze allemaal even mooi. Hij haalt het voorbeeld aan hoe mooi een spreeuw kan zijn als het zonlicht op zijn vleugels valt. Zeker, hij vindt een nieuwe soort interessant maar daar houdt het dan mee op. Voorkeursgebieden zijn o.a. Soerendonks Goor, daar is hij dan ook regelmatig te vinden, en dan dichterbij

huis, het Dommeldal en in mindere mate de Landschotse Heide.

Gezelligheidsweekeinden mee-organiseren vindt hij prachtig. Maar ook bijwonen is gezellig, zoals een paar jaar geleden in Hamont/Achel. Een heel fijn weekeind vond hij dat. Wanneer ieder er echt "uit" is, daar geniet hij van. Zo ook dat ene weekend op "de Utrecht", gecombineerd met nachtzwaluwen luisteren. Daarna natuurlijk naar de Bokkenrijder voor een paar pilsjes en worst eten. "Daar heb ik toen de lekkerste worst gegeten van mijn leven." Een lang weekend tussendoor dat moet kunnen. Bijvoorbeeld naar Friesland, de Waddeneilanden, de Ardennen of naar een ander interessant gebied. Gezellig met elkaar vogelen in een heel ander biotoop, andere soorten dan bij ons in de Kempen.

Commissies

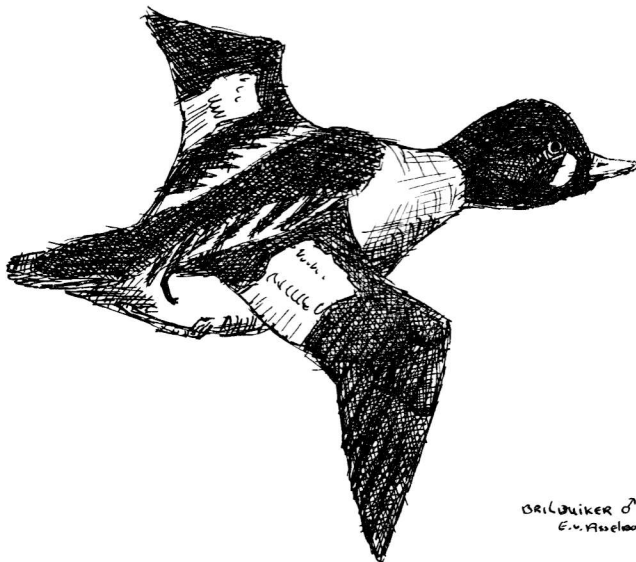
Behalve lid van de tentoonstellings- en feestcommissie is hij ook lid van de huishoudelijke-reglementencommissie.

Deze commissie is het minst interessant van alle commissies. Als reden waarom hij dit doet, geeft hij op: om het bestuur te ontlasten. Dat er meerdere commissies zijn, vindt hij belangrijk, specifiek om het bestuur te ontlasten. Daardoor kan dat dan regulerend optreden.

Wanneer je lid bent van een vereniging dan heb je automatisch ook verplichtingen. Het bestaat niet louter en alleen uit het lidmaatschap. Je zou ook dingen moeten doen waar je geen zin in hebt zoals het organiseren van een excursie, je opgeven om een hele dag aanwezig te zijn bij een tentoonstelling. Iedereen heeft kwaliteiten, kan wel ergens helpen. Wel zegt hij dat alles "leuk" moet blijven en daardoor ook gezellig. Niet van: moet ik nou alweer!

Hij besluit met de wens dat iedereen op de komende jaarvergadering, die gehouden gaat worden op 29, 30 en 31 januari 1988 in het Polvokamp, zijn/haar beste "bonte" beentje zal voorzetten.

Bob van de Wijk

ORLWIKER ♂
E.v. P. de laan 83

Het dagelijks activiteitspatroon van de Sperwer in de winter '86 - '87.

Inleiding

De Sperwer is een roofvogelsoort die 's winters moeilijk te tellen is. Het is een actieve jager die graag vanuit de dekking opereert en daarom vrijwel alleen opvalt als hij vliegt. Dit betekent dat de kans om een Sperwer waar te nemen voor een groot deel afhankelijk is van het feit of hij actief is of niet. Een factor die de interpretatie van telgegevens nog gecompliceerder maakt, is dat de activiteit varieert in de loop van de dag.

Het boek Vogelinventarisatie geeft aan dat integrale gebiedstellingen van Sperwers relatieve aantallen opleveren als gevolg van de verborgen levenswijze. Als waarschijnlijk beste tijd van de dag wordt de namiddag aangegeven. Over de activiteit wordt opgemerkt dat die het grootst is aan het begin en eind van de dag (Hustings et al. 1985). Dit lijkt met elkaar in tegenspraak want de grootste kans om een Sperwer te zien heb je als de activiteit van de Sperwers het grootst is.

De kans om een Sperwer te zien (trefkans) is opgebouwd uit twee kansen: de kans om een zittende Sperwer op te merken en de kans om een vliegende Sperwer op te merken. Daarbij is de eerste kans veel kleiner dan de tweede, dus vooral het aandeel vliegende Sperwers bepaalt de uitkomst van een telling. Verder zijn daarop natuurlijk nog van invloed het aantal aanwezige Sperwers in het gebied en de opmerkzaamheid van de waarnemer.

Kortom het is nog niet erg duidelijk wanneer de trefkans het grootst is en zeker niet hoe groot. Dat is de reden waarom dit onderzoek is gestart. Het onderzoek is bedoeld om te weten te komen hoe de kans om een Sperwer te zien

varieert in de loop van de dag. Dan kan het ook duidelijk worden hoe lang die hogere activiteit aan het begin en eind van de dag duurt en wat de beste tijd is om Sperwers te tellen.

Door gegevens van een groot aantal gebieden en waarnemers bij elkaar te voegen zal de variatie die een gevolg is van verschillende dichtheden en van verschillende waarnemers worden weggemiddeld, als we mogen aannemen dat een bepaald gebied niet steeds op een bepaalde tijd wordt bezocht en als de tijden waarop een waarnemer actief is ook gespreid zijn over de dag. De variatie die dan overblijft, wordt veroorzaakt door activiteitsverschillen.

Als de variatie in activiteit erg groot is dan kan het zijn dat tellingen tijdens lage activiteit niet zonder meer vergelijkbaar zijn met tellingen tijdens hoge activiteit.

Methode

Als we alleen registreren wanneer er Sperwers worden gezien krijgen we een beeld wat niet alleen bepaald wordt door de sperweractiviteit maar ook door de activiteit van de waarnemers. Omdat die laatste bekend is, kunnen we daarvoor corrigeren en de zuivere sper-

weractiviteit overhouden.

Aan de waarnemers werd gevraagd om, iedere keer vóórdat ze het veld ingingen, te bepalen of ze gegevens voor het onderzoek wilden verzamelen. Als ze dat wilden dan moesten ze de begintijd van de waarnemingsperiode vast noteren. Van waargenomen Sperwers werd gevraagd te noteren: de tijd van waarneming, of hij al dan niet actief was, of hij een prooi had en indien mogelijk het geslacht. Aan het eind van de waarnemingsperiode moest dan nog de eindtijd worden genoteerd. Gevraagd werd om de tijden tot op 5 minuten nauwkeurig te noteren.

Ook waarnemingsperiodes zonder Sperwers werden dus gevraagd. Op deze manier krijg je een duidelijk beeld van de waarnemersactiviteit, zodat de trefkans per uur waarnemen uitgerekend kan worden.

De onderzoeksperiode strekte

zich uit over de maanden november 1986 tot en met februari 1987.

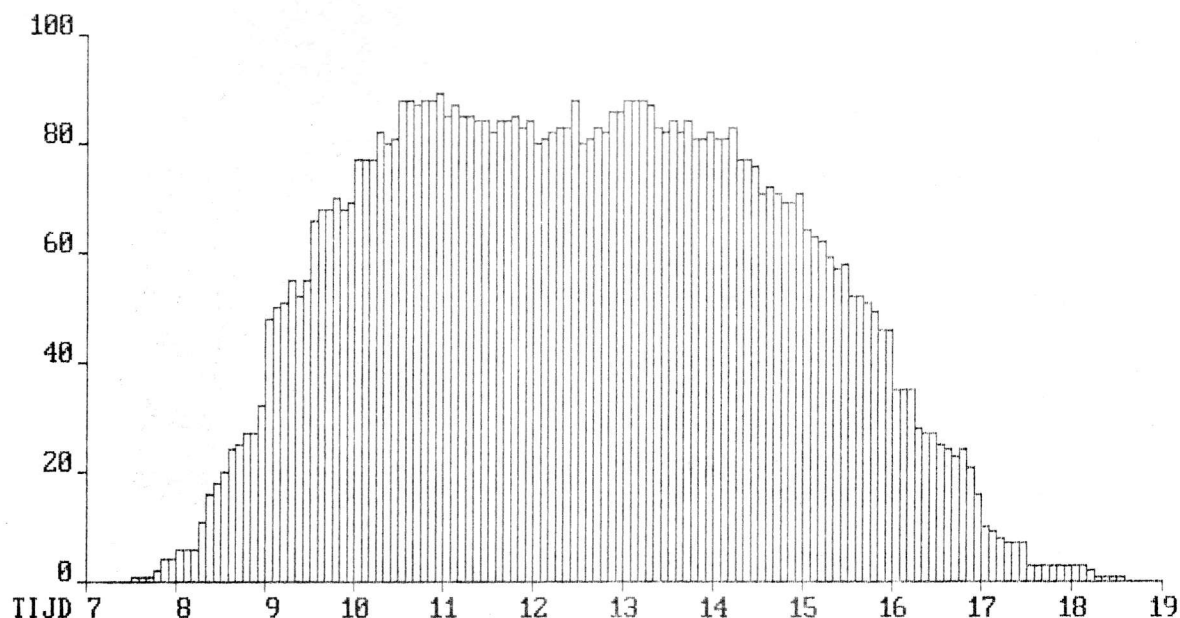
Het verzoek om medewerking werd hoofdzakelijk gericht aan de leden van vogelwerkgroep "De Kempen" maar ook op een bijeenkomst van het "SOV" werd er op bescheiden schaal reclame gemaakt voor deelname aan het onderzoek.

Resultaten

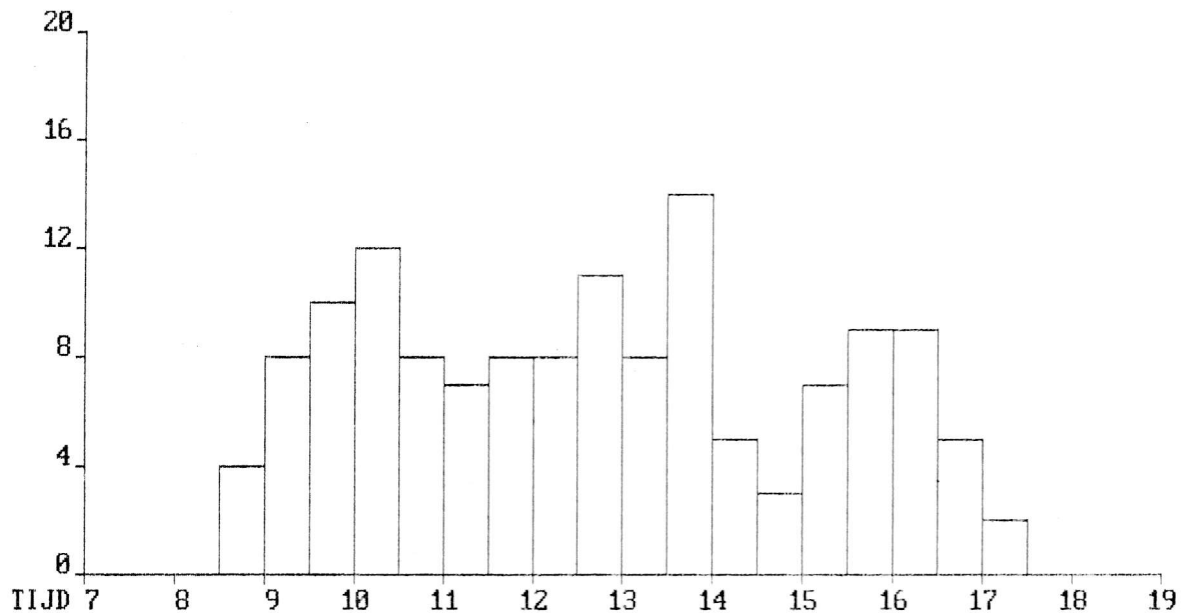
Er werden door 12 personen waarnemingen ingeleverd die voldeden aan de eisen van het onderzoek. In totaal werd er door hen 577 uur en 5 minuten waargenomen. In die tijd werden er 138 Sperwers waargenomen die actief waren en 11 die niet actief waren.

In figuur 1 is het activiteitspatroon van de waarnemers weergegeven per 5-minutenperiode. Het diagram laat zien hoe vaak er op Sperwers is gelet. Het maximum ligt van 10.55

Figuur 1.: Activiteitspatroon van de waarnemers over de dag. De hoogte van elk staafje geeft aan hoe vaak er in die 5-minutenperiode op Sperwers is gelet.

Figuur 2.: Verdeling over de dag van het aantal waargenomen actieve Sperwers. De hoogte van elke staaf geeft aan hoeveel Sperwers er in dat half uur zijn gezien.

tot 11.00 uur met 89 keer. Echt vroeg beginnen is er 's winters ook niet bij: pas na 8.30 uur zijn er meer dan 20 waarnemingen verricht; dit niveau wordt gehaald tot 16.55 u. Uit deze figuur valt ook op te maken dat sommige waarnemers hun begin- en eindtijd af hebben gerond tot op kwartieren (zie: 9.30, 10.00 en 10.15 uur). Misschien omdat ze die pas achteraf ingevuld hebben? De tijden van waargenomen Sperwers waren wel steeds tot op 5 minuten afgerond.

In figuur 2 zijn per half uur de waargenomen actieve Sperwers uitgezet, dus nog niet gecorrigeerd voor de variatie in waarnemersactiviteit. Tussen 14.00 en 15.00 uur zijn er opvallend weinig Sperwers gezien in vergelijking met de tijd ervoor en erna.

De niet-actieve Sperwers zijn op één na waargenomen tussen

10.30 en 15.40 uur. De eerste werd om 8.00 uur gezien.

In figuur 3 is de sperweractiviteit uitgezet per half uur. De activiteit is uitgedrukt als het aantal waargenomen Sperwers per uur waarnemen in die half-uursperioden. Zo is tussen 17.00 en 17.30 uur de kans 0,5 Sperwer per uur waarnemen. Dit betekent dat er in dat half uur 1 Sperwer is gezien op elke 4 keer dat er in die periode is waargenomen.

Bespreking

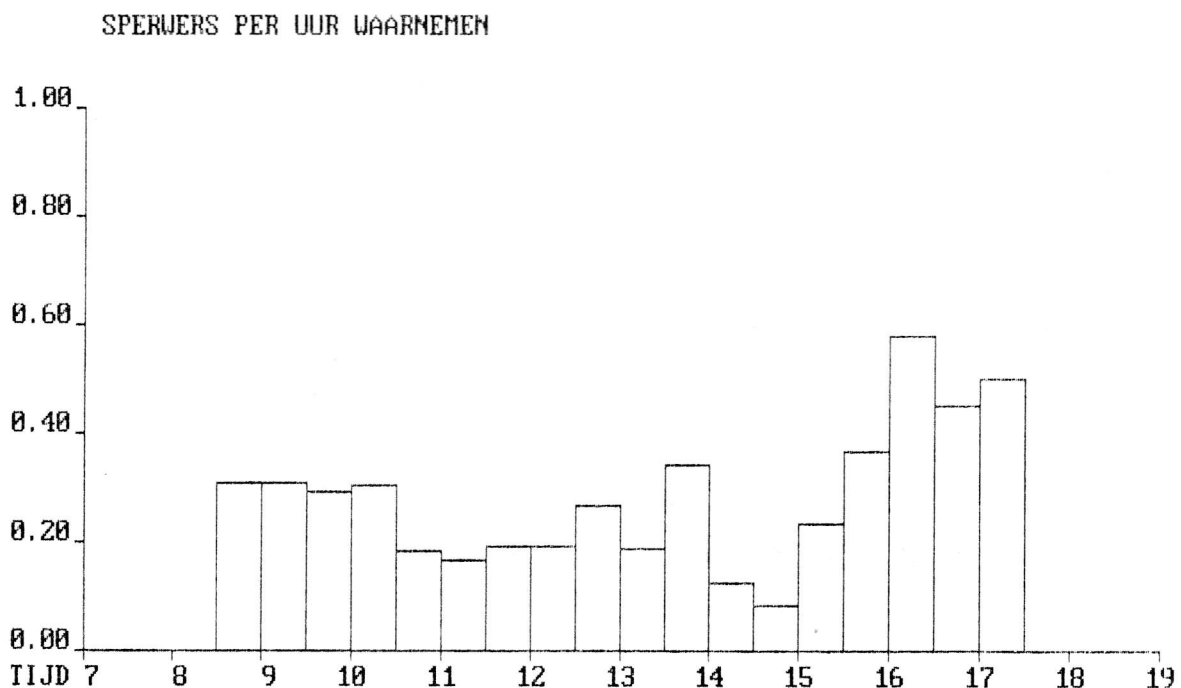
Uit figuur 3 blijkt dat er in de loop van de dag een behoorlijke variatie is in de kans op een sperwerwaarneming. In de eerste uren van de dag tot half elf is de kans ongeveer 30% per uur, daarna tot half een iets onder de 20%. Dan komt er een opleving tot twee uur. Tussen twee en drie uur lijken de Sperwers een middagdutje te houden, met een waar-

nemingskans van rond de 10%. Na drie uur neemt de activiteit toe, tot een maximale kans van meer dan 50% na vier uur.

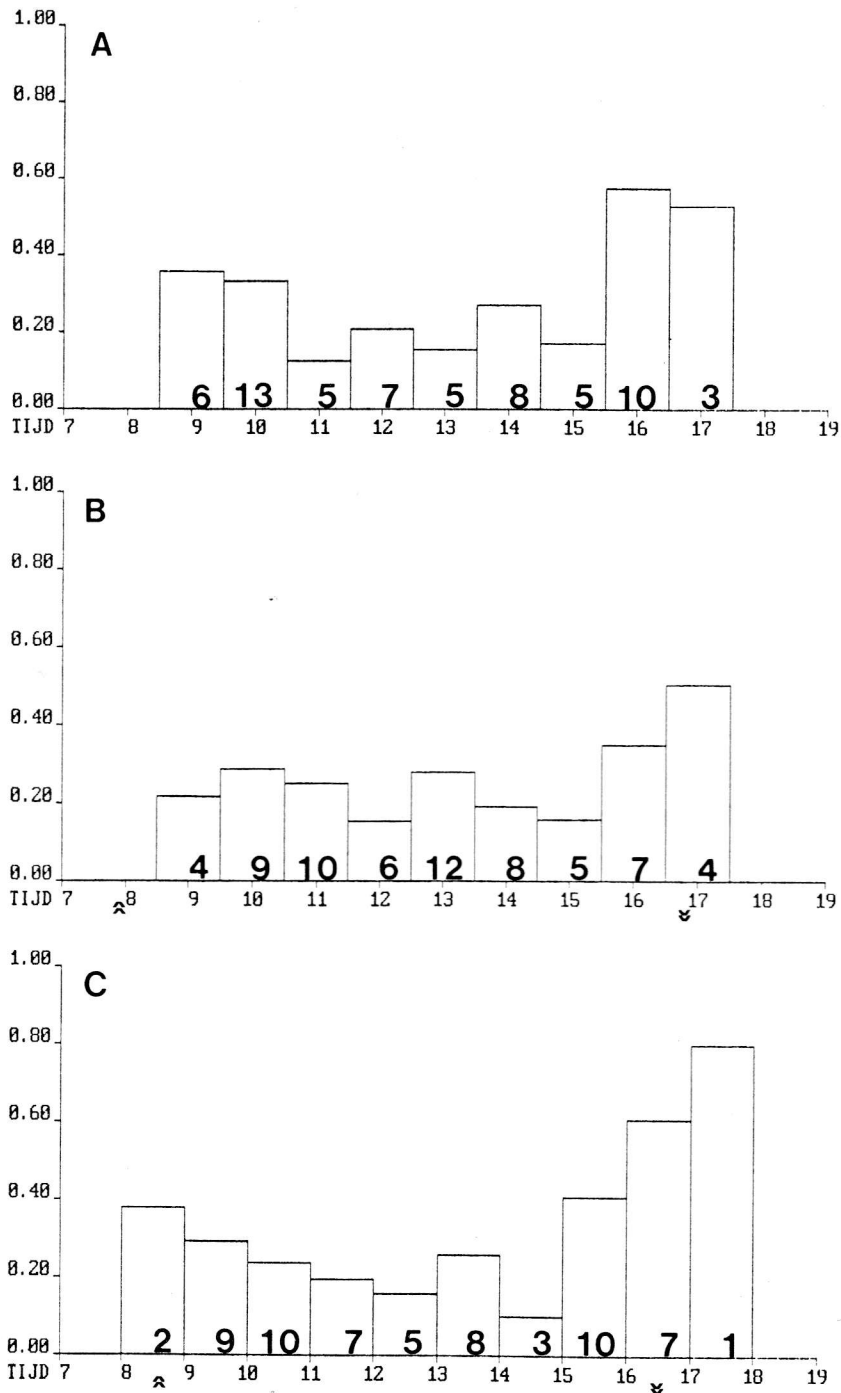
We zien dus inderdaad een hoge activiteit aan het begin en het eind van de dag, hoewel deze is afgeleid uit een vrij klein aantal waarnemingen. Waarschijnlijk is van de ochtendpiek een deel gemist, want de eerste actieve Sperwer werd pas om half negen geregistreerd. En dan is het zeker in november en februari toch al een tijdje licht. Trouwens de laatste Sperwer, die gesignaleerd werd om 17.05 uur, is ook niet echt laat. Maar ja, als er weinig waarnemers actief zijn, lopen de Sperwers ook maar weinig kans om gezien te worden.

Of de namiddag de beste tijd is om Sperwers te tellen,

Figuur 3.: Activiteitspatroon van de Sperwer over de dag. De hoogte van elke staaf geeft aan hoeveel Sperwers er in dat half uur zijn gezien, per uur waarnemen in dat half uur.

Figuur 4.: Dagelijks activiteitspatroon van de Sperwer tijdens korte dagen (A en C) en tijdens lange dagen (B). In C zijn de uurklassen ongeveer hetzelfde gegroepeerd ten opzichte van zonsopkomst (\wedge) en zonsondergang (\vee) als in B. De hoogte van elke staaf geeft aan hoeveel Sperwers er in dat uur zijn gezien per uur waarnemen. Het getal in elke staaf geeft aan op hoeveel Sperwers de berekening van de activiteit is gebaseerd.

lijkt op zijn minst twijfelachtig wegens de sterk variërende kans op een sperwerwaarneming. De periode van half elf tot half twee geeft een vrij constante kans op een Sperwer en lijkt daarom beter geschikt.

Het liefst zou ik de kans op een sperwerwaarneming ook per 5-minutenperiode hebben weergegeven maar dan zijn er nog veel meer waarnemingen nodig (6 tot 8 keer zoveel). Ook opsplitsen per maand levert nog een onduidelijk beeld door te weinig waarnemingen.

Kortere en langere dagen

Wat wel mogelijk is, is het opsplitsen in twee perioden. Daarvoor heb ik de daglengte als criterium genomen. Tussen 27 november en 17 januari zijn de dagen het kortst: mediane zonsopkomst om 8.35 en zonsondergang om 16.30 uur. Van 1 tot en met 26 november samen met 18 januari tot en met 12 februari levert een even lange periode met langere dagen: mediane zonsopkomst om 7.55 en zonsondergang om 16.50 uur. In de korte-dagperiode zijn in 243 uur en 55 minuten 62 actieve Sperwers waargenomen en in de lange-dagperiode in 278 uur en 55 minuten 65 actieve Sperwers.

In figuur 4 is per uur de kans op een sperwerwaarneming uitgezet bij de langere (B) en bij de kortere dagen (A en C). Het lijkt erop dat tijdens de korte dagen de Sperwers actiever zijn aan het begin en het eind van de dag dan tijdens de langere dagen. Maar door het lage aantal waarnemingen in die perioden is de betrouwbaarheid van deze conclusie niet zo groot. De tendens lijkt evenwel aanwezig zeker als we de uurklassen hetzelfde

groeperen ten opzichte van zonsopgang en -ondergang. Dit is gebeurd in figuur 4B en C. We zien dan na de ochtendpiek een afname van activiteit tot 4½ uur na zonsopkomst, daarna is er een uur met een opleving van de activiteit waarna de "middagrust" optreedt. Deze duurt bij de kortere dagen maar een uur en gedurende de langere dagen twee uur. Zo'n 1½ uur voor zonsondergang begint de activiteit dan weer sterk toe te nemen.

Het lijkt erop dat de Sperwer de kortere daglengte compenseert door een wat kortere rustpauze te nemen in de middag. De hogere activiteit die eraan vooraf gaat heeft waarschijnlijk betrekking op het hoog in de lucht cirkelen op dagen met goede termiek (zonnig weer). Omdat er geen gegevens van het weer zijn gevraagd is dit echter niet uit de waarnemingen op te maken. Het zal duidelijk zijn dat de hoge activiteit tussen 17 en 18 uur in figuur 4C niet betrouwbaar is vanwege het kleine aantal waarnemingen.

Niet-actief, geslacht en prooi

Van de verdeling van de niet-actieve Sperwers over de dag is door het lage aantal nog niet veel te zeggen. Je zou het merendeel verwachten tijdens perioden van lagere activiteit en dat is wel zo. Maar er zijn nog veel meer waarnemingen nodig om dat verband werkelijk aan te tonen.

Ook het uitsplitsen naar geslacht en wel of geen prooi is nog niet zinvol met deze hoeveelheid waarnemingen.

Daarom gaat het onderzoek ook in de winter '87-'88 verder. Alle waarnemingen zijn weer van harte welkom bij de schrijver.

Dankwoord

De waarnemers waren: Pierre van der Wielen, Piet van Happen, Piet Roefs, Pieter Wouters, Peer Busink, Willem Veenhuizen, Henk Munsters, Harrie de Louveren, Louis Geraets, Hans Cornelissen en Jack Klomp. Graag wil ik deze mensen bedanken voor hun gegevens. Het is duidelijk dat dit

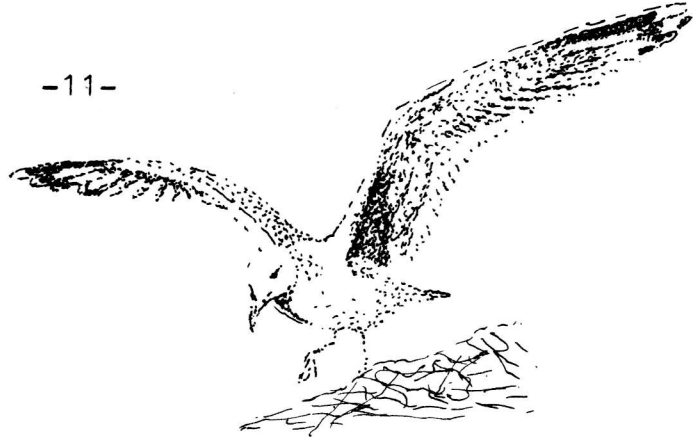
onderzoek slechts mogelijk is dank zij een groot aantal waarnemingen.

Literatuur

-Hustings, M.F.H., R.G.M. Kwak, P.F.M. Opdam & M.J.S.M. Reijnen:
Vogelinventarisatie
Pudoc, Wageningen (1985).

Jan Wouters, De Braken 11, 5541 AC Reusel

VOGELVARIA

ZILVERMEEUW MET KLEURRINGEN BIJ CAP GRIS NEZ

Op zondag 11 oktober 1987, tijdens het weekend van de vogelwerkgroep naar Cap Gris Nez, is een aantal mensen van de camping naar de kaap gelopen. Op het strand ten zuiden van Gris Nez werd een onvolwassen Zilvermeeuw waargenomen met witte kleurringen waarop zwarte letters stonden. Hij werd afgelezen als links O en rechts L.

Ik heb deze waarneming opgestuurd naar Arie Spaans van het RIN, die meeuwenonderzoek

doet.

De Zilvermeeuw werd op 10-7-1986 als kuiken geringd in de duinen van Haamstede, in het kader van een onderzoek naar de verspreiding, het vestigingspatroon en de overlevingskans van de soort in Nederland.

Maar de letter O werd niet gebruikt op de ringen. Hoogstwaarschijnlijk is het een D geweest, die er veel op lijkt. Dit leek de waarnemers ook mogelijk.

Jan Wouters

TERUGMELDINGEN VAN OUDE MERELS

Lang niet alle vogels leggen zo'n grote afstanden af als de Fitis waarover ik in de vorige aflevering van de Blauwe Klauwier berichtte. Door het ringen van vogels kan men ook nog andere zaken te weten komen dan waar de vogels heen gaan. Bijvoorbeeld hoe oud ze worden en waaraan ze doodgaan.

Op 18 november reed ik over de Groeneweg in Reusel om met Margo even een boodschap te doen. Onderweg lag er een dode Merel op de weg. Natuurlijk kijk ik altijd even of hij niet geringd is. En jawel, geringd. Margo zei dat ze daags tevoren er een eindje verder ook nog een had zien

liggen. Die bleek ook geringd te zijn. Al met al was het maar enkele 100-en meters van mijn huis, de plaats waar ze geringd waren.

Ze bleken allebei in het najaar van 1982 geringd te zijn als jongen van dat jaar. En met een leeftijd van ruim 5 jaar hebben ze een voor Merels een respectabele leeftijd bereikt.

Van zo'n 40 terugmeldingen van Merels die ik tot nu gekregen heb was er maar 1 die de ring ook ruim 5 jaar gedragen heeft. De meeste worden teruggemeld in het eerste jaar na het ringen.

Jan Wouters

HIER HAD OOK EEN STUKJE VAN JOU KUNNEN STAAN !!!

NESTKASTEN KONINGSHOF 1987.

Tijdens de voorjaars schoonmaak half maart werden er 11 nieuwe kastjes opgehangen, die Wim van de Voort gemaakt had van goedkope planken. Uit een plank kon net een kastje gemaakt worden. Ook werden kapotte kastjes gerepareerd. Bovendien vonden we nog een oude slang van een gierton, waar Wim, heel vindingrijk als altijd, 2 broedpijpen voor Holenduiven van construeerde en ophing.

De Bosuil was ook weer aanwezig tijdens die schoonmaakronde, alleen anders dan voorgaande jaren. In de eerste bosuilenkast troffen we 3 eieren aan van de Bosuil, die koud waren. Uit de tweede kast vloog een exemplaar weg maar daar lagen geen eieren in. In eerste instantie leek het erop dat het eerste legsel in de

steek was gelaten, mogelijk wegens het koude weer in februari, en dat hij in de tweede kast weer opnieuw zou beginnen. Maar bij de volgende controles bleek dat toch niet waar te zijn: geen tweede poging. Daarom lijkt het waarschijnlijker dat tijdens het broeden een van de twee uilen gestorven is en dat daarna de overgeblevene door ons in de andere kast werd aangetroffen. Dus dit jaar weer wel een broedpoging maar geen geslaagde.

De avondcontroles, waarbij alle kasten gecontroleerd werden, werden gehouden op 5 en 21 mei en op 16 juni. De tweede controle was iets vroeger dan andere jaren wegens een vakantie maar ik geloof niet dat dit veel invloed heeft op de interpretatie van

Tabel 1.: Totale resultaten van de nestkastencontroles op Koningshof te Veldhoven in 1987.

SOORT	1e BROEDSEL	2e BROEDSEL	TOTAAL
Koolmees	43	12	55
Pimpelmees	14	1	15
Bonte Vliegenvanger	4	-	4
Gekraagde Roodstaart	-	1	1
Zwarte Mees	1	1	2
Holenduif	3	1	4
Bosuil	1	-	1
Totaal aantal broedsels			82
Hommel/Wesp			2
Niet gebruikte kasten			33
			117
Twee keer gebruikte kasten			13
Totaal aantal kasten			104

de resultaten. Zoals altijd zijn de broedsels van de eerste en tweede controle beschouwd als eerste broedsel tenzij er in hetzelfde kastje alweer een nieuw broedsel gestart is bij de tweede controle. Wat er bij de derde controle is aangetroffen wordt als tweede broedsel beschouwd. De resultaten zijn samengevat in tabel 1.

Na het dieptepunt in het totaal aantal broedsels van 1986 is er in 1987 weer een herstel opgetreden. Dit kwam voor een groot deel door de Koolmees. De broedpopulatie lijkt zich weer wat hersteld te hebben van de strenge winters van '85 en '86. Misschien zijn de exemplaren die niet goed tegen een strenge winter kunnen er nu uitgeselecteerd: de strenge winter van '87 heeft tenminste niet meer geleid tot een achteruitgang. Het aantal eerste broedsels nam met 7 toe (bijna 20 %) en ook de tweede broedsels namen toe met 20 %. Hiermee zitten we nog niet aan de top maar het begint alweer ergens op te lijken.

Ook de andere soorten deden het niet slecht. Pimpelmees, Bonte Vliegenvanger, Zwarte Mees en Holenduif hadden alle één broedsel meer dan in 1986. De laatste soort profiteerde

inderdaad van de in maart opgehangen stukken slang: in één van de twee werden twee broedpogingen ondernomen waarvan in elk geval één met succes.

Het mislukken van het bosuilbroedsel is al genoemd. De Kuifmees was er dit jaar niet; dat blijft een onregelmatige verschijning. De Gekraagde Roodstaart bleef wel, wat al niet slecht is, gezien de achteruitgang van de laatste jaren.

Het aantal niet gebruikte kasten blijft nog aan de hoge kant met ruim 30%. Hoewel de vogels niet vies zijn van een oude en versleten nestkast, is dat ongebruikt blijven voor een gedeelte toch te wijten aan de slechte staat van die kastjes. Daarom zullen we bij de voorjaarsschoonmaak weer ruim 25 nieuwe nestkasten ophangen ter vervanging van de allerslechtste.

In totaal 11 personen hebben een of meerdere keren meegeholpen met de schoonmaak of controle. Iedereen weer hartelijk bedankt! Als je ook eens mee wilt met een controle dan ben je van harte welkom. De data worden in elk geval op de vergadering bekend gemaakt en zo mogelijk ook via de uitnodigingen.

Jan Wouters
nestkastcoördinator

ONBEKENDE GEBIEDEN

H E T D U I Z E L S B O S E N O M G E V I N G

Het Duizelsbos ligt tussen Hapert en Duizel, ingeklemd tussen de snelweg E3 en de provinciale weg Reusel-Eindhoven. Het kan beschouwd worden als de noordelijke uitloper van het grote bosgebied van de boswachterij Hapert ten zuiden van de snelweg. Het beschreven gebied ligt tussen het Wagenbroeks Loopje en de bovenloop van de Kleine Beerze.

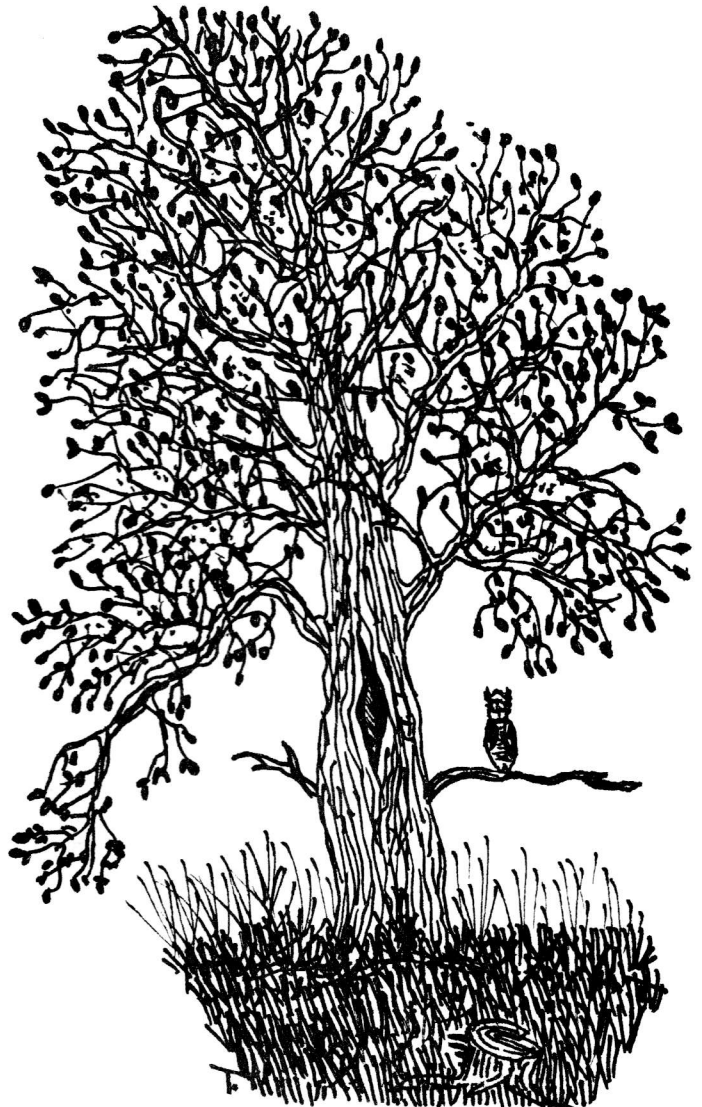
Vroeger bestond het gebied uit "woeste gronden": heide met vochtige laagten. Bij de ontginning werd de zandrug tussen de beide riviertjes bebost met Grove Den. De lager gelegen delen werden landbouwgrond. Hier bij gingen ook enkele grafheuvels op de schop. Momenteel bestaat de landbouwgrond uit grootschalige weilanden en maisakkers met hier en daar enkele bomen. Het bos bestaat nu uit oude Grove Den met veel ondergroei, wat jonge aanplant en een stukje eikenbos. Het is in beheer bij Staatsbosbeheer.

Hoewel het bos is afgesloten voor motorvoertuigen houdt zich daar jammer genoeg niemand aan. Op sommige avonden is het er druk met recreanten (motorcross en hondensport), voor de rest is het gebied redelijk rustig.

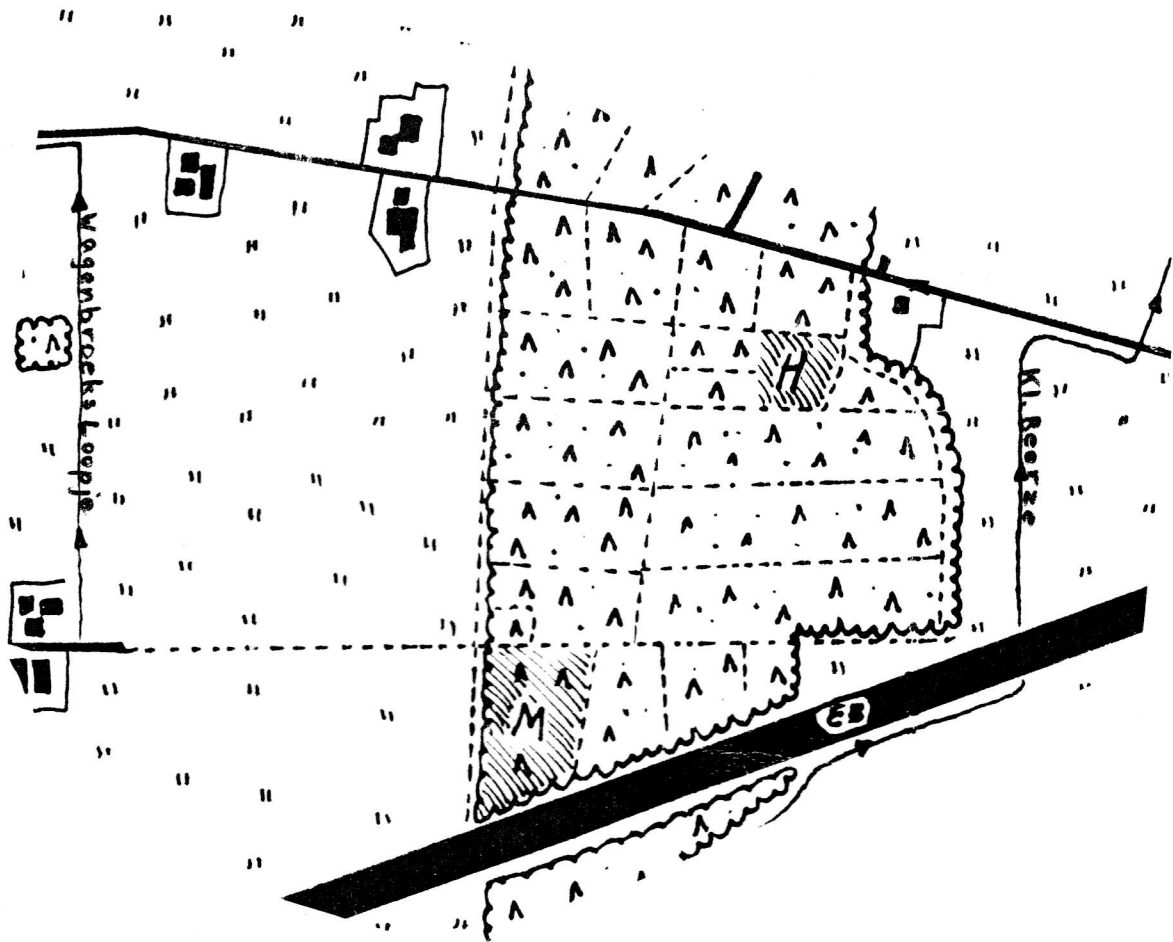
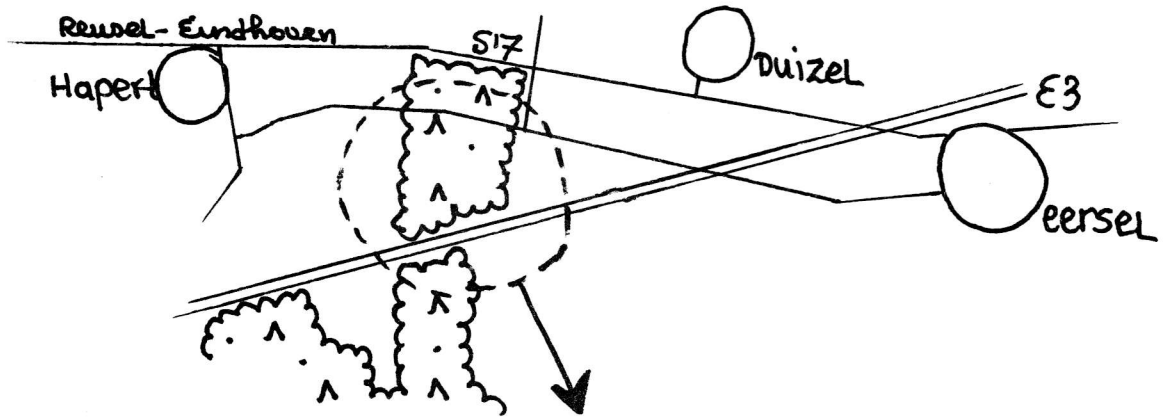
Bij mijn vele bezoeken aan het gebied kom ik geregeld reeën tegen. Het aantal schat ik op drie of vier exemplaren, waarvan een met een zwarte vacht. Het is opmerkelijk dat er reeën voorkomen in een bosgebied waar veel gerecreëerd wordt. In het hele gebied (bos en landbouwgebied) zijn de vol-

gende vogels door mij waargenomen: kuifmees, pimpelmees, koolmees, fitis, tjiftjaf, goudhaantje, roodborst, winterkoning, ekster, vlaamse gaai, ransuil, steenuil, houtduif, groene specht, grote bonte specht, fazant, patrijs, Kievit, scholekster, veldleeuwrik, witte kwikstaart en vink. Verder kan men in het bos en de akkers en weilanden regelmatig roofvogels waarnemen die broeden in de grotere bosgebieden ten zuiden van de snelweg.

Tonny van der Vleuten

Ligging van het gebied

H=hondesport
M=motorcross

boerderij

landbouwgebied

bosgebied

beekje

VOOR U GELEZEN.

In het laatste nummer van Ardea (jrg. 75, no. 2) staat een artikel over de ontwikkeling van de sperwerpopulatie in Nederland sinds het verbod op het gebruik van DDT. In de 60-er jaren was de populatie in elkaar gestort. De oorzaken hiervoor waren het gebruik van organische chloorverbindingen zoals DDT, dieldrin en HCB. Jaarlijks trad er grote sterfte op en het broedsucces nam af met 50-60 %. In 1968-69 werden de meeste van deze middelen verboden, DDT in 1973.

Sinds 1970 is een aantal gebieden op Sperwers geïnventariseerd, waarbij nesten waarin minstens 1 ei gelegd werd, geteld werden als een broedpaar. Ook het broedsucces werd bepaald, uitgedrukt als percentage nesten met uitgevlogen jongen of het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen van de succesvolle nesten. Tevens werden een aantal factoren gemeten waarvan bekend is dat ze het broedsucces beïnvloeden, zoals predatie en verstoring van het nest, leeftijd van de broedvogels, voedselaanbod in het jachtgebied, pesticidegehalte van de eieren, eischaaldikte en legselgrootte.

Het bleek dat al de onderzochte populaties groeiden tijdens de studieperiode: tot en met 1976 sterk daarna wat minder snel. Het broedsucces lag tot en met 1976 tussen de 60 en 70 % succesvolle nesten, vanaf 1977 tussen de 70 en 80 %. De populatiegroei zette dus vroeger in dan het herstel van het broedsucces, namelijk meteen na het verbod op de giftigste middelen. Daaruit mag worden

geconcludeerd dat de sterke achteruitgang van de Sperwer veroorzaakt werd door sterfte van volwassen vogels en niet zozeer door afname van het broedsucces.

De vraag of het herstel van het broedsucces veroorzaakt wordt door verminderende invloed van DDT is niet eenvoudig te beantwoorden. Door alleen broedsels van adulte ouderparen te bekijken en te corrigeren voor predatie en verstoring konden een paar factoren die het broedsucces ook beïnvloeden worden uitgeschakeld. Na deze correctie was het herstel van het percentage succesvolle nesten na 1976 nog duidelijker alleen nam het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen niet toe. Het bleek dat er nog steeds DDE, een stof die in het lichaam gemaakt wordt van DDT, gevonden wordt in de eieren van de Sperwer. Wel is de eischaaldikte, die vermindert onder invloed van DDE, na 1975 iets toegenomen. Deze verdikking heeft ervoor gezorgd dat eibrek tijdens het broeden sterk is afgenomen waardoor er meer nesten succesvol zijn geworden.

Verder staat er nog een artikel in over de kolonisatie van het Lauwersmeergebied door de Bruine Kiekendief. Hieruit blijkt dat deze nieuwe broedplaatsen koloniseert door er eerst als overzomerende niet-broedvogel een tijdje rond te hangen. Dit gebeurt door onvolwassen exemplaren. Als deze vogels het jaar daarop gaan broeden dan zijn er nog verschillen met oude ervaren vogels. Zo komen jonge vogels

later terug uit hun winterkwartier en beginnen ze later met de eileg. De legsels zijn gemiddeld ook kleiner dan die van oudere soortgenoten. Deze verschillen werden gevonden tussen de populatie van het Lauwersmeer en die van de Flevopolders, waarbij de gegevens erop wijzen dat de Lauwersmeerpopulatie uit jongere vogels bestond tijdens het begin van de kolonisatie. Ook kon dit verschil in leeftijd tussen een gesettelde en een nieuwe populatie nog een keer worden aangetoond binnen het Lauwersmeergebied zelf. Het gebied is namelijk in twee golven gekoloniseerd, voornamelijk doordat de vegetatie in twee keer geschikt werd. Bij het begin van de tweede koloniatiegolf was er een oude populatie en kwam er een nieu-

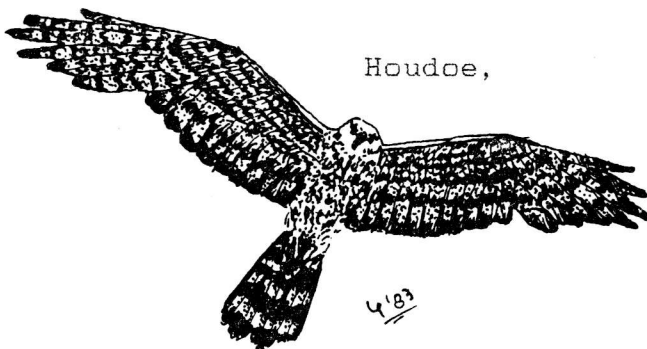
we bij, die de toen pas geschikte gebieden ging bezetten. Uit de vergelijking van de broedvogels van de oude met die van de nieuwe gebieden kwamen ook weer dezelfde verschillen die erop wijzen dat vooral jonge vogels nieuwe gebieden koloniseren. Mooi om te zien is ook dat die verschillen na enkele jaren weer verdwijnen door het ouder worden van de broedvogels, waardoor de leeftijdsopbouw van beide populaties steeds meer aan elkaar gelijk wordt. Waar die jonge vogels, die de Lauwersmeer gekoloniseerd hebben, vandaan zijn gekomen is niet duidelijk, hoewel de Flevopolders natuurlijk voor de hand liggen. Er zijn echter geen ringgevens die in die richting wijzen.

Jan Wouters

WIST U DAT ...

- De tentoonstelling "Vogels in de stad Eindhoven" steeds meer mensen trekt.
- Fred Geven met zijn ontwerpen veel bijval oogst.
- Willem zijn tellers en helpers wel eens had kunnen bedanken voor hun medewerking.
- Jan Wouters en Maarten Manders onder grote belangstelling al een lezing hebben gegeven in het M.E.C.
- Ook Johan de Jong een prachtige lezing had over kerkuilen.
- J. Heij, gepromoveerd op een proefschrift over huismussen, eveneens is geweest.
- Er zegge en schrijven 4 (vier) leden van de VWG waren.
- Eind januari Henk Moller-Pillot een lezing komt geven.
- Het achter-de-schermen-werk allemaal van Peer Busink afkomt.
- Peer er ook nog excursies bij doet.
- Er al weer drie maanden aan een nieuwe tentoonstelling wordt gewerkt.
- De twee trektellingen in de stad Eindhoven qua belangstelling een groot succes waren.
- Gegevens hierover rond februari te verwachten zijn.
- Degenen die niet mee naar de Kaap zijn geweest 3 dingen zeker hebben gemist.
- Dat is 1. regen, 2. plezier en 3. heel veel vogels.
- Henk Hendriks graag weer een lijst maakt over bijzondere waarnemingen in de Kempen.
- Je de gegevens op de jaarvergadering mee kunt geven aan Piet van Happen.
- De ingevulde waarnemingskaarten op iedere vergadering ingeleverd kunnen worden.
- De families Bakermans en Van den Broek groter zijn gegroeid.
- Waarnemingen van de Blauwe Kiekendief welkom zijn bij Hans Cornelissen.
- Er rond de jaarwisseling weer een bekendtelling is.
- U zich niet hoeft te schamen om zich aan te melden voor een bestuursfunctie.
- Er zonder bestuur niets te kankeren valt.
- Dat dan alleen op jezelf kan.
- Een stukje schrijven voor de Blauwe Klauwier niet zo moeilijk is.
- De redactie denkt dat er nog genoeg interessante waarnemingen gedaan worden die het vermelden in Vogelvaria waard zijn.
- Het ook weer tijd wordt om een stukje in te studeren voor de jaarvergadering.
- Iedereen een goed 1988 wordt toegewenst.

Houdoe,

PIET

4/83

VOGELREVALIDATIE — CENTRA

IN DE KEMPEN E.O.:

- J.P.H. van Aerts	De Stoutheuvel 170	5632 mv Eindhoven 040 - 423942.
- P.A.J.G. Franssen	Acasiastraat 20	5616 ll Eindhoven 040 - 511587.
- J.F. Mollen	Vinklaan 5	5561 tl Riethoven 04970 - 4025.
- L.J.Th.M. Smulders	Korfvlechterwei 4	5551 sw Valkenswaard 04902 - 12196.

ADRESSEN BESTUURSLEDEN

Voorzitter:	Marco Bakermans Klaproos 17 5527 KG Hapert	04977-5862
Secretaris:	Renée Loos Lensheuvel 37 5541 BA Reusel	04976-3049
Penningmeester:	Geert Sanders J. Goossensstraat 33 5528 BD Hoogeloon	04978-2139
Biologisch secretaris:	Pieter Wouters Lensheuvel 37 5541 BA Reusel	04976-3049
Algemeen lid:	Bob van de Wijk St. Leonardusstraat 48 5614 EJ Eindhoven	040-115651

INHOUD: jaargang 13 no. 4 (1987)

Bob van de Wijk	Bob sprak met Albert.	1
Jan Wouters	Het dagelijks activiteitspatroon van de Sperwer in de winter '86-'87.	4
Jan Wouters	Vogelvaria.	11
Jan Wouters	Nestkasten Koningshof 1987.	12
T. van der Vleuten	Onbekende gebieden: Het Duizels- bos en omgeving.	14
Jan Wouters	Voor U gelezen.	16
Piet van Happen	Wist U dat...	18